

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

.V edinsti je med*.

„Edinost“ izhaja vsako sredo: cena za vse leto je 4 gl. 50 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr., za četrt leta 1 gl. 30 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tiskopisno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravnistvu (Vedna Romana št. 106). — Vse drugo uredništvo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v količini Na Opčinah, na Prosku, v Barkoli, v Bazovici, v Škedenji in M. Magdaleni zg.

Pomoč našemu kmetu.

III.

Še marsikaj bi lahko omenil, kar bi na goriški kmetiški šoli moglo biti drugače, nego je. Pa vse kar bi se, utegnolo še omeniti, zapopadeno naj hode v tem, da rečem, da po mojem — to se vé ne merodajnem menjenji — je vse posestvo slovenskega oddelka kmetiške šole uže samo ob sebi tako, da se na njem tudi ne dá dosti storiti. Kmetiška šola bi morala imeti gotovo popolno, uže za večjega posestnika zadosti veliko posestvo, oskrbeno z vsami potrebnimi poslopji, orodjem, živino i. t. d. Posestvo slovenskega oddelka goriške kmetiške šole pa ni tako, in brez nove gotovo velike denarne žrtve tako tudi ne more postati. Kakor hitro pa posestvo tako ni, kakoršno bi imelo biti, tudi obiskovalcem ne more izgledno biti, vsaj v celoti ne, pa naj bode gospodarstvo na njem še tako pravo. Kar se tiče priložnosti, da bi kmetje od kmetiške šole lahko priporočljivih stvari dobivali, reči se mora, da se prav o tej zadevi po razdelitvi šolskega posestva na slovenskem oddelku opazuje lep začetek napredka, kateremu je pa gotovo še zdaj nepravda sestava posestva protivna. Opomnim naj pri tej priliki le živinoreje in vinarstva, v katerih dveh delih kmetijstva je na Primorskem največja potreba napredovanja.

Po vsem tem menim, da nisem krivo sodil, ako sem rekel, da mene osobno prepričanje uči, da je kmetiška deželna šola v Gorici taka, kakoršna bi prav skoraj ne imela biti. Res je, vsega v enem dnevu ni mogoče storiti. Slovenski oddelek je dobil svoje posestvo še le pred komaj enim letom, kar goriškim Slovincem ni na čast. Pred tremi ali štirimi leti sem imel na goriški kmetiški šoli opravilo. Šel sem najprej k vodji slovenskega oddelka, gospodu Povše-tu, kateri me je v svojo pisarnico peljal. Ko stopim vanjo, jako sem se čudil njenej priprostosti. Čisto majhna izbica z le enim oknicem, z majhno navadno mizico in par navadnimi lesenimi stoli, to je bila vsa pisarnica vodje slovenskega oddelka. Po opravi pri gospodu vodji Povše-tu sem šel še k vodji italijanskega oddelka, gospodu dr. A. Monà. O! kaka razlika mej tema pisarnicama. Gospoda vodja dr. A. Monà sem našel v veliki, lepi, prostorni, lepo malani izbi, z obilno, lepo, politirano opravo, z blazinami stoli i. t. d. In taka razlika je bila mej oboima oddelkoma do lanskega leta v vsem. Jaz sem rekel, da hočem o goriški, kakor tudi slapski šoli z najboljšim namenom, a ne najmanjšim hudobnim spotikanjem govoriti. Da je slovenski oddelek kmetiške goriške šole toliko časa tako sramotno poleg italijanskega stal, tega je krivo marsikaj, gotovo pa ne najmanj gospod vodja Povše sam. Jaz si tega ne dam vzeti, da bi slovenska goriška kmetiška šola lahko uže davno boljša bila, to je, ne taka, kakoršna je bila, ako bi se gospod Povše možato, neustraheno, strokovnjaško za koristi slovenskega oddelka potezal. Z samimi pokloni se ne opravi povsod vse, najmanj pa v kmetijstvu.

Gospod vodja Povše mi toraj ne bode za zlo jemal, ako, kakor kmetovalec, tukaj brez poklonov govorim ter trdim, da bi se bil moral on za slovenski oddelek takoj od pričetka možato

na noge postaviti ter reči: „Gospodje! ali nam dajte tako šolo, od kakoršne imamo kaj koristi pričakovati, ali je Slovincem treba ni“. Drugi deželni poslanci se za kmetiško šolo niso mogli tako potezati, ker njim ne more prava uredba kmetiške šole tako znana biti, kakor strokovnjaku, kmetiškem profesorju. Vsega v enem dnevu ni mogoče storiti. Za slovensko kmetiško šolo se razen trošenja denarja v desetih letih ni vse storilo, še veliko manj se bode pa moglo v prihodnjosti vse storiti, kajti temu je po mojem menjenji uže prepozno. Da se slovenska goriška kmetiška šola v pravi stan pripravi, da se jej dokupi toliko njiv, toliko senožet, toliko hriba za vinograde, kolikor bi jih po razumu kolikaj večjega kmeta potrebovala; da si jej vse potrebno poslopje napravi: za vse to trebalo bi dosti denarja. Zoper nove velike troške za kmetiško šolo pa ne bodo le gospodje italijanski deželni poslanci, temuč, žali Bog! gotovo tudi velika večina slovenskih bode zoper to prašanje, kakor hitro utegne na dnevni red priti.

Za drage poskušnje se siplje denar nekaj let, pa ne védno. Pri vsakem podvzetju je dobo ime prva i poglagitna reč. Goriška kmetiška šola, bodi si italijanska ali slovenska, pa si ga v letih še ni pridobila. Večkrat sem imel priliko, razgovarjati se s kakim kmetovalec, kateri je prišel iz Gorice, kder si je tudi kmetiško šolo ogledal. Na vprašanje: No, kaj si pa tam kaj videl? bil je še vedno odgovor: — A nič! Resnica je, da so pričeli goriški posestniki svoje sinove, katere mislijo na domu obdržati, namesti v goriško kmetiško šolo, kder bi deželne štipendije uživali, na čisto svoje troške v vinarstvo i sadjarsko na Slap pošiljati. Nekateri so vzeli po minolem polu, ali celo enem letu sina iz goriške šole, ter ga v slapsko poslali. Goriška kmetiška šola je zgubila dosti zaupanja prav lansko leto s pošiljanjem gospoda Žepiča na popotne poduke, posebno pa po nesrečni kandidaturi gospoda vodja Povše-ta v državni zbor. Za učitelja mej kmeto pošiljati človeka, ki stvari, katero ima učiti, sam ne umeje, to se pravi ljudi nalašč trapiti. Po besedah svetega pisma: „Udarim pastirja in ovce se razkropé“, udaril je gospod vodja Povše z svojo kandidaturo v državni zbor, pri kateri se ni kaj možato vedel, sam po sebi, in slovenska kmetiška šola trpi prav zaradi tega. Može, kateri so o gospodu vodji Povše-tu pred kandidaturo le dobro mislili i ga tako rekoč na rokah nosili, nočejo zdaj o njem dosti ali nič več vedeti. O kmetiški šoli nočejo več drugega vedeti, nego le: „a monte! a monte!“

Tako je danes z goriško kmetiško šolo gotovo na veliko obžalovanje vseh zavednih boljših primorskih posestnikov.

Glede deželne kranjske vinarke i sadjarske šole na Slapu le to-le:

O popolnej znanstvenej sposobnosti učiteljev, bodi si o vodji gospodu R. Dolencu, kakor o adjunktju gospodu G. Pirou, ni kaj oporekati. To je pokazala zopet poslednja preskušnja, to se sliši iz vseh ust, bere iz raznih poročil, le škoda, da se morata obadva učitelja, posebno gospod adjunkt, ukvarjati tudi z takimi poduki, za katere bi dober ljudski učitelj na pravem mestu bil. Kar mi je na tej šoli še posebno po všeči, to je, da se nje učenci — navadno priprosti kmečki sinovi — napeljujejo tudi k le-

temu rédu, k snagi v obleki, stanovanji i. t. d. k lepemu spodobnemu vedenju. Lepo je videti, kako snažni so ti fantje v svojej obleki, kako imajo šolske izbe, posebno pa stanovanja v red in snagi, kako se sploh lepo vedó. Gospodarstvo deželne vinarke i sadjarske šole na Slapu je gotovo svojemu namenu popolnem primerno urejeno in tudi izgledno.

Še vsak, kdor si je nje drevesnico, nje vinograde, nje polno klet, s kratka nje gospodarstvo ogledal, moral je priznati, da je tako, kakor mora biti na vinarstvo kmetiški šoli. Naravni nasledek tega je pa tudi, da se nje izgledi posnemajo, da se v vipavski dolini uže kaj pogosto nove šege vinske ali sadne zasaditve nahajajo, za Vipavo čisto nenavadna domača vina pijó. In ako vprašaj ljudi: Kako da imate take vinograde, taka vina? odgovore ti: Ja, vidite, to je „po šolsko“. Ni dolgo tega, da sem prišel na Slap nekaj sadnih drevesc in trt kupovat. Hij! kaka množina sadnega drevja in vinskih trt je bila na prodaj, in — bilo je uže skoraj vse prodano. Naravni nastopek prave uredbe te šole je pa tudi ta, da se število nje učencev od leta do leta množi, posebno — iz Primorskega. Vsej šoli se vidi, da je od prvega začetka v rokah strokovnjaka, kateri svojo stvar umeje, pa jo tudi ve rabiti in oživljati.

Zelo obžalovati je pa gotovo na slapski šoli to, da ni sploh kmetiška, ampak le vinarstvo i sadjarsko. In z ozirom na žalostne razmere goriške kmetiške šole si Primorci skoraj ne moremo drugega želeti, nego da bi se toliko Goričani, kolikor Tržačani za to potezali, da se šola na Slapu spremeni v popolno kmetiško, za katero bi se potem toliko goriških, toliko tržaških štipendij ustanovilo. Društvo „Edinost“, gospodje deželni poslanci goriški i tržaški, preudarite to stvar dobro, in skušite vsem južnim Slovincem na odločno korist to doseči, da postane deželna vinarstvo i sadjarsko šola na Slapu popolna kmetiška šola toliko za Vipavce, kolikor Tržačane in Goričane.*

Deželni brambovec.

* Mi smo priobčili to temeljito razpravo s prepričanjem, da Slovincem marsikaj koristi, če tudi dobro vemo, da se povsod nismo prikupili ž njo. Nam je na srce občna blagost slovenskega naroda, nič drugega. Popravkom, ali drugačnim nazorom je naš list vedno odprt. (Ured.)

Dopisi.

IZ SREDNJE ISTRÉ, dné 28. februarja.

V zadnjem dopisu smo omenili, da hočemo o šolstvu v Istri nekoliko več spregovoriti.

Začnimo v sredinji, v Pazinu. Mesto Pazin je poitalijančeno in da si vsak Pazinac tudi hrvatsko zna, dovolimo mestu pravico, v šoli izključljivo le deco italijansko podučevati.* Toda okolica je popolnoma slovanska, deca iz Pazinskega polja, koja mora v šolo v Pazin hoditi, ne zna niti edne besedice italijanske, in vendar je siljena hoditi v popolnoma italijansko šolo, tako da se

Podlistek.

Najnevarniša bolezen.

(Spisal N. P. I., posl. Gradimir).

Nad dva milijona ljudi umre vsako leto v Evropi za tuberkulozo (jetiko). Pljučna sušica je vsakako ena najgroznejših davic mej človeštvom, in posebno po velikih mestih pobira na stotine ljudi ta bolezen. Veliko je bilo torej zadovoljstvo, ko se nam je objavilo pred kratkim po prof. Rokitsanskem, sinu velicega patologa, da ta gospod tuberkulozo ozdravlja. Mej zdravniki je nastal velik prepir o znanstvenej veljavi te iznašbe.

Zdaj stópr so se razburjeni duhovi malo pomirili ko se je to prašanje na vse strani znanstveno uže preiskalo. Ono je v najjoži zvezi se zdravniškim preiskavanjem zadnjih let. Prej se je sploh mislilo, da vse bolezni nastajajo iz treh glavnih vzrokov: zaradi prehlada, pokvarjenega želodca in pri otrocih zaradi tega, ker zobe delajo. V novejem času so iztaknoli druge vzroke. Našli so, da zrak, ki ga sopemo, nikakor nij tako čist, kakor bi mislili. Če prodere v temno sobo solnčni žarek, tako vidimo uže prostim očesom množino brlečih prašnih zrnic, ki se na njem zibljejo. Povrže vsecega telesa se bolj ali manj rabi. Miza, stena, naša oblačila, naša lastna koža oddaje zmerom na zraku najmanjša

delca. V trami teh neživóh raznovrstnih stvari nahajamo še mnogo več in raznovrstnišo bažo živóh stvari. Po obliki je delimo: v podolgaste „bakterije“ in okroglaste „mikrocokke“.

Preračunali so, da prebiva lahko na milijone in milijone teh bitij v enej sami kaplji vode. Ta bitija žive, t. j. ona se reče, gibljejo in množé, poslednje jako hitro.

Preračunali so, da more le eno teh bitij v 48 urah zaploditi tako množino „potomcev“, da tehtajo 1 funt, a v 3 dneh množino, tehtajočo 7 milijonov kilogramov, če se le ta razploditev vrši nemoteno.

Pozneje so našli ta ista bitija in v silnem številu pri okuženih boleznih, pri dyphteritiki, mrzlici za ranami, hripavici (keuchhusten), koleri, typhus-i (legarji), tuberkulozi i. t. d. Vzrok okuženim boleznim je toraj iskati v bakterijah.

Angleški zdravnik Lister je najprej porabljal pri mrzlici za ranami bakterije uničujoč pripomoček, in istina je, da je s tem tako mrzlico pregnal. S to iznašbo, s tako zvanim „antiseptičnim zdravljenjem“, povzdignolo se je ranocelstvo (kirurgija) jako. Trebuh odpreti, v njem nahajajoče se otekline odstraniti, potem ga zopet sešiti in v štirih tednih bolnika ozdravljenega odpustiti, evo, to vam je dandanes uže nekaj navadnega. Dandanes lahko ozdravljajo na tisoče betežnikov (bolnikov), ki bi bili še pred kratkem zapali nedvojbeno boginji „Morani v plen“.

In kar se je pri mrzlici za ranami pokazalo zdatno, to se je pokazalo vspéšno tudi pri drugih boleznih. Tudi tuberkuloza pri

človeku nij nič drugega, nego bakterijami provzročena bolezen. Če bakterije, katere odvezamo pljučam na tuberkulozi trpečega človeka, kakej živali vcepimo, dobi žival isto bolezen, postane tuberkulozna. Poskusili so pa na kuncih (domaćih zajcih), da Natrium benzoicum bakterije zamori in uže popolnem oslabele živali so si zopet opomogle. Vporabljevani medikamenti (leki) škodujejo sicer bakterijami le v nekeje gotovi množini. Postavimo li gnjijoč kos mesa v 2% carbolovo raztopljino, s tem se bakterije, gnjitev provzročujoče, uničijo, in meso ne bode dalje gnjilo; če je pa raztopljina pod 2%, onda bode meso še dalje gnjilo, v tej koncentraciji je pripomoček bakterijam neškodljiv. Enaka razmera biva mej človekom in kuncem. Pri tako mali živali, ki le nekaj kilogramov tehta, more vspéšno biti vsakdanje vdihanje enega grama benzoekislega natrona ali medikamenta, ki enako deluje; toda za človeka, ki tehta 50—60 kilogramov, trebalo bi najmanj 30—40 gramov tega zdravila (medikamenta). Take množine (kvantitete) pa človek ne more vzeti vsak dan.

Vendar pa stvar nij nikakoršno sleparstvo (švindl). Ona ima svojo realno podlogo in se naslanja na mislečo in znanstveno preiskavo. Človeški um tudi na tem polji najde zakone in vzroke; medicine (zdravilstvo), ki je postala v zadnjih desetletjih narejenim napredkom največa dobrotnica človeštvu, tudi tukaj do slave pride in sijajno zmore smrt, katera v podobi te bolezni tako grozno pobira ljudi.

sami učenci takemu poduku smijajo. Istina, ako zahteva nadzornstvo ali vlada dotičnih števil o razmerji italijanskih in hrvatskih dijakov, poizve takoj, da v pazinski ljudski šoli so zgoli Italijani. In to razmerje se knje tako-le: Županstvo pošle — ali bolje rečeno — je poslalo o tej zadevi občinskega odbornika v šolo, da bi on stvar preiskoval. Ta veleva dečku, naj kaj lahkega prečita, na to ga pita, ako je čitano razumel, na kar otrok — kar je naravno — odgovori: „Si Signor“ — in Italijan je gotov. Tak poskus se ponavlja pri Y in Z in ker je rezultat povsod isti, kratka je razsodba in hitro končana: Tukaj so sami Italijani. A še pred kratkim časom je vlada podpirala taka početja, v novjšem času jih ne podpira, toda doslej nij nič storila zoper to. Šole so vsled tega italijanske in nij torej čudo, da se Italijanstvo zmirom bolj siri in napreduje Avstriji na škodo, kajti vsak poitaljančeni Slovan ali šarenjak, kakor jih tukaj zovejo, hujši je, nego vsaki Italijan-irredentari.

V takih šolah si ubiva slovanski dečko, ako je sploh talentiran, štiri leta glavo in se nazadnje vendar nauči vsled znane nadarjenosti, nekoliko italijansko brbljati ter za silo pisati in brati. Kolike vrednosti je njegovo znanje po četririh letih, to si lahko vsakdo misli, ki je nekdanje normalke po Slovenskem obiskoval, kder se je tudi navadno le riba — fish in miza — tisch mlatilo.

Na tak način podkovan v italijanščini pride dečko v pripravnico, kder se mora na podlogi nepoznatega mu italijanskega jezika nemško učiti. Dragi bralce naj sodi sam, koliko nemščine se more mladi dečko pri takih okolinostih v enem letu naučiti. Z ozirom na to, da se otroci italijanskih roditeljev sploh teško nemščine učé, drugi pa se vsled neznanega jim učnega jezika (italijanskega) nič ne morejo naučiti, ali vsaj prav malo; dalje z ozirom na to, da se mora merilo vedenja le istemu kraju in isti šoli prilagati, pride vsako leto nekoliko dečkov v prvi gimnazijalni razred, kder se morajo latinsko in druge predmete na podlogi nemščine učiti, da si tega jezika prav za prav ne znajo. Kajti brezdvomno in tudi naravno je, da bi dečki slovanskih roditeljev lažje shajali, ako bi nobene ljudske šole ne obiskovali, ampak le eno leto na podlogi materinsčine podučevani bili.

Nij verjetno, da je mogoče toliko pedagogične bedarije napokčiti, toda žalibože, tukaj je nekopičena, in vendar živimo — v Avstriji.

Da ta stvar ne more tako dalje iti, to je jasno, o tem nij treba menda besedij gubiti. Vlada mora toraj ali gimnazijo poitaljančiti, ali ljudske šole za slovanske otroke na narodno podlogo prevesti, ali pa ljudske šole in gimnazijo pohrvatiti.

Kaj bi bilo po našem menjenju naj pametnije z ozirom na pedagogična načela in državi na korist, o tem hočemo drugikrat govoriti.

* Pred 21. leti je bil Pazin razen dveh rodovin še ves hrvašk, le nekateri so laščino nekoliko lomili. A uže tedaj so bili padovanski doktorji strašno goreči za Italijo ter so očitno in veščel brez kazni rogovillili zanjo. Italija irredenta ni od danes, bila je uže takrat, da se pa v Istri vedno bolj širi, to je največ zakrivila vlada, ker je Slovane polaiščevala, polaiščeni Slovan je pa, to je znano, hujši od samega — Bog bodi pri nas! (Ured.)

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Večina državnega zbora se je naveličala vednega zavlačanja obravnave in nedoločnosti ministerstva, katero se prizadeva streči vsem strankam. Odslej hoče naglo postopati, da se proračun za to leto vsaj do konca aprila določi in meseca maja skličejo deželni zbori. Zarad tega zelo marljivo delajo vsi odseki.

V davkovskem odseku je velik upor zoper finančnega ministra, ugovarja se močno skoraj zoper vse nove davke, katere je nasvetoval Chertek; vzlasti zoper tako imenovani dopolnitni davki se ostro govori.

Na predlog slovenskega poslanca gosp. Obreze je železniški odsek državnega zbora vladi živo priporočil, naj preudari, kako i kdaj bi se zidala železnica iz Ljubljane v Karlovec.

Občna štetev vsega ljudstva.

Dne 31. decembra tega leta učkamo izvenredno prikazen in velikansko dogodiščino, da vse evropske države izvrše jeden in isti dan in po enakih načelih občno štetev vsega prebivalstva. Še le po tem bode mogoče razmere posameznih dežel in držav primerjati in to vse je posebna zasluga mejnarodnega statističnega kongresa, ki je dovedel čudljivo enakoličje za vse evropske vlasti.

Občna štetev v avstro-ogerske državi je pa tudi radi tega posebne veljave in politične zanimivosti, ker se vpiše pri tej štetvi v prvo od leta 1857 sém tudi narodnost vsacega posameznega prebivalca. Mnogo se menja, mnogo predrugačnje in statistika se velikokrat v zlo ali tudi v dobro rabi. Dobro pa je, da pride mo jedenkrat do trdnih števil in v to je posebno treba pripomoči in zavednosti naroda samega. Narod se naj v tej zadevi podučí in svesti smo si, da prispejemo do temeljitih naznanil.

V navadnih letih se sploh ljudstvo skoro za jedno stotinko na leto pomnoži in v navadnih okoliščinah tudi raste. Konec leta 1869 je bilo pri občni štetvi v Avstriji vseh ljudi v cesarstvu za 3,414,000 več, nego so jih imele iste dežele pri predzadnji štetvi leta 1857.

Natančnih števil ozirom na naše narodnosti pa sploh še nemamo. One številke, ki se nam sem ter tja podajajo, so le površne, prilične in negotove — včasih je celo jeden ali drug iz lastne volje z vzrokom ali brez njega nekaj prideli ali pa odvzel.

Poslanska zbornica je sprejela damkovo resolucijo, naj se zakon o odpravi prisilnega poverjenja nazaj da dotičnemu odseku, da se tako prenaredi, da se ima to poverjenje odpraviti v tistih deželah, katere to same želé. To je prav, toliko bolj, ker se razširi s tem področje deželnih zborov ter je pričetek deželam neobhodno potrebne večje avtonomije ali samouprave.

Česko-moravski klub državnega zbora je napotil poslance k novemu naučenemu ministru, da se z njim pogovori zastran nredbe šolskih razmer na Češkem in Moravskem. Minister ni tako določno govoril, kakor krajskim poslancem, bil je nekako zapet.

Nov hrvaški ban Pejačević je prišel zadnjega februarja prav na tihem v Zagreb, in uže drugi dan vstopil v službo. Hrvatim sovražni časniki trosijo laži mej svet zoper prejšnjega bana Mazuraniča, da ga črnijo i krijó madjarske nečasne spletke, katere so ga izpodrinole. Ali bo novi ban imel več sreče pri pogajanjih za nagodbo z Madjari, to je še prašanje, ker Hrvatje bodo gotovo z vso odločnostjo zahtevali varstva svojih pravic.

V ogerskem državnem zboru poslanci hudo grajajo napake, ki se godé v upravi, ali kako naj bi se odpravile, o tem se menjenja ne ujemajo, i zato je malo upanja, da se v resnici kaj zboljša.

Zoper napade Irredentarjev iz Laškega na našo zemljo se je vse poskrbelo, kar treba, da se lahko odbije, ako bi se pripetili. V vse kraje na meji, kder je napad mogoč, prišle so posadke, tudi prelazi čez gore so zavarovani.

Tuje dežele.

V Parizu so zaprli necega juda, ki se imenuje Hartman-Mayer, kateri je bil po dokazih, katere je poslala ruska vlada francoske, podjetnik napada na ruskega cesarja pri Moskvi. Ali ga francoske sodnje izreče Rusiji, to še ni določeno. Stari Viktor Hugo, študentje i radikalni časopisi strašno vpijó zoper izročitev ter naglašajo, da bi to bila večna sramota republikli.

Zadnja poročila iz Pariza pravijo, da francoska vlada Hartmana ne izroči Rusiji, ker je bilo to v ministerskem svetu tako skleneno. Francoska vlada se je gotovo zbalá velicega hrupa, kateri so zagnali demokrati zoper izročitev i to je znamenje, da stoji na slabih nogah; hudo je, ako vlada ne spolnuje mejnarodnih pravic, da streže s tem nekaterim rogoviležem; taka dela se rada krvavo masčnjejo.

Ruski car je 2. t. m. obhajal 25. obletnico svojega carjevanja. Slavnost je bila velikanska i povsod najlepši red. Mesto je bilo poprejšnji večer prekrasno razsvetljeno; cesar se je vozil v odprtem vozu po ulicah in obilna množica ga je navdušeno pozdravljala. Druga jutro se je zbralo silno ljudstvo pred cesarjevo palačo; cesar je prišel na pomole ter se zahvaljeval za ljubezen, katero mu je narod skazoval. Pred palačo so igrále vojaške godbe: „Bože cara hrani!“

V predmestji Vasiliji-ostrov so kanoni z 101 strelom oznanili začetek slavnosti. Opoludne je bila svečana božja služba, katere so se vdeležili uđe cesarske rodovine, prvi državniki, vsi poslanci zunanjih držav i vojaški odličnjaki. Potem je sprejemal car razna poslanstva, ki so mu srečo voščila; na obed pa je povabil nad 4000 oseb. Cesarica se je ta dan dobro čutila ter rekla, da Boga hvali za milost, da je učakala veselí ta dan.

Car je razdelil več odlikovanj, mnogim kazen odpustil ter mnogo dobrega storil. Tudi ruski narod se je odlikoval vzlasti s tem, da je podaril v dobrodne in občekoristne namene velike svote.

Brez vse grenkobe minola slavnost v Petroburgu, ali uže drugi dan je mlad gizdalin z revolverjem ustrelil na Loris Melikova, zadel ga je sicer, a ne ranil, ker je krogla odleta od oklopja, katero je imel Melikov pod obleko. Po strelu se je Melikov naglo obrnel ter dal hudodelcu tako zausnico, da je kar omamljen taval i ni mogel drugič ustreliti. Hudodelca so zgrabili i pri prvem zaslišanju je povedal, da je krščen jud (uže spet jud, če tudi krščen!), da mu je ime Hipolit Mladecki, da je domá iz minskega gubernija, kder je dovršil gimnazijo. Dalje je rekel, da bode Loris Melikov umorjen, če ga drugi ne umori, umori ga tretji, četrti njegovih tovarišev. — Vojaška sodnija je obsodila Mladeckega k smrti.

Obsili so ga na Semenovem trgu; okoli vešal so stali štiri

Veliko različnost vidimo pri naštevanju slovenskih bivalcev našega cesarstva. Peter Kozler, naš rojak, ki je spisal leta 1854: „Kratek slovenski zemljepis“, podaje nam te le številke za slovensko prebivalstvo: na Kranjskem 453,000; na Koroškem 113,000; na Goriškem 135,000; v Istri 38,000; v tržaški okolici 33,414; na Štajerskem 372,296; na Ogorskem blizu 50,000 Slovencev. Razen tega 25,000 beneških Slovencev videmskega okraja v italijanskem kraljestvu. V „Slovanstvu“, knjigi zelo zanimivi, katero je izdala slovenska matica, nahajamo številke, ki se močno ločijo od Kozlerjevih: na Kranjskem 420,400; na Primorskem 235,225; na Koroškem 96,580; na Štajerskem 419,730; na Ogorskem 55,000 Slovencev; mimo tega v videmskem okraju 27,000 Slovencev. Vseh skupaj tedaj blizu 1,266,000. Ta številka je tudi kaj raznovrstna po naših knjigah in zemljepisih; tako trdi Trđina v svojej: „Zgodovini slovenskega naroda“, da nas ima v vsem: 1,500,000; Jesenko v „Zemljepisu“: 1,288,000; Slovanstvo: 1,266,000; Kozenn 1. 1868: 1,210,000; Kozenn leta 1874: 1,192,000; Balbi-Arendts leta 1878 v obširnem zemljepisu: 1,192,000 i. t. d. Jeden pristavlja, drugi jemlje; jeden se mora privaditi tega števila, drug drugega — in tako vsi tapamo, ter še temeljitega števila nam lastnega naroda nemamo. Da je temu tako, vidimo lahko iz števil za bivalce slovenskega dela Koroške. Na Koroškem se nam namreč naštevajo Slovenci: Czörnig 1. 1851.: 95,735; Erben „Koroško“ 1866. za leto 1857: 92,767; Slovanstvo 96,580; Kozler po zelo vrjetnih preiskavah: 113,000, in Šematizem krške škofije blizu 119,000 — tedaj mej Czörnig-ovo

batoljoni vojakov i zbrala se je velika množica ljudstva. Mladecki je pogumno i brez strahu stopil pod vešale i govoril ljudstvu, da je svobode ura blizu. — Tri jude so mej obešanjem zaprli, ker je nek kmet rekel, da je slišal, ko so govorili: „Oplasiti nas hočejo, to je prazno upanje“. — Mladeckijeva mati, ki sina uže davno ni videla i mislila, da ga ni več mej živimi, brzojavila je Melikovu: „Zavrattnega morilca nisem jaz rodila, za morilca ga je naredila šola, katero proklinjam“.

Nihilisti tudi v Kijevu rojijo. Tamošnji samostan so z dinamitom razrušili. Zgorele so samostanske cele, tiskarnica in jako imenitni stari rokopisi. — Nihilisti zahtevajo od bogatih samostanov novcev za grozna svoja podjetja, i ker jih ne dobivajo, tako se masčnjejo!

Rusija ima dolžnost veseliti se 25. obletnice vladanja blazega Aleksandra II, ker on je največji dobitnik ruskega naroda, storil je zanj toliko, kolikor pred njim še noben drug car ne; osvobodil je ruski narod iz spon robstva; prerodil je v svojej državi vse zadeve: šolstvo se je jako povzdignolo, železnice so se odprle po svej prostranej državi, obrt i trgovina ste se lepo razvele; vse svoje moči, vse svoje življenje je posvetil car blagosti svojega naroda, ker ga ljubi, kakor oče svoje otroke.

Na ruskega poslanca v Carigradu i njemu polkovnika je nekdo dvakrat ustrelil. Polkovnik je bil zadet ter je za rano umrl. Sultan ga je velé z vso častjo pokopati. Napad menda nema političnega vzroka.

Blizu Soluna so razbojniki zaplenili angleškega polkovnika Sygeja, odvedli ga v gozde i zahtevajo 15,000 glđ. odkupnine in več zlatih ur, če ne, odrežejo mu nos, potem ušesa i naposled še glavo.

Poročilo

o XXII. obnem zboru političnega društva „Edinost“ za Primorsko, dne 22. februarja t. l. v dvorani tržaške čitalnice.

(Dalje in konec).

Podpredsednik naznanja, da je na dnevnem redu še točka o veteranskem društvu ter priporoča udom v daljšem govoru, naj to društvo podpirajo, ker ima poseben patrijotični namen: ono postane — tako nadaljuje — prav jez proti namerom „Irredentarjev“. — Vsi oni, ki so bili pri starem, slavnem tržaškem batalijonu, naj pristopijo k veteranskemu društvu, ki bode popolnoma pravično našim narodnim zahtevam, in kateremu društvu je protektor sam presvitli naš cesar. — Naposled prosi tajnika, g. Dolinarja, naj prečita dotična pravila. G. Dolinar čita pravila in razlaga vsak paragraf posebe prav po domače. (Pravila princemo na drugem mestu.) — G. Trobec je tudi za to, da se to društvo na vso moč podpira v tržaški okolici, da ima društvo „Edinost“ podpirati na vso moč veteransko društvo in da se bode to uspešno godilo, naj zbor imenuje danes za vsak okraj poseben odsek, obstoječ iz 3 udov, kateri odseki bodo imeli nalogo, nabirati uđe veteranskemu društvu.

G. Sancin meni, da je treba še več odsekov in predlaga naj se izvoli za vsak oddelek okraja (contrada) svoj odsek.

G. Požar dostavlja k tem predlogom, naj dotični odseki v vsakem oddelku povabljuje vse bivše vojake prejšnjega batalijona v zbere, v katerih bi kedó govoril in razložil ljudem cilj in važnost društva. — G. Dolinar predlaga, naj se vseh teh zborov deleži tudi en zastopnik društva „Edinosti“ in en zastopnik veteranskega društva.

Pri glasovanju je bil sprejet predlog g. Sterle-ta z dostavki g. Sancina, Požarja in Dolinarja.

Podpredsednik vabi na to, naj zbor voli dotične odseke. Izvoljeni so bili ti-le:

V I. okraji Škedenja: Franjo Sancin, Toč, Godina Ivan, Nec, Godina Josip (Packo). — V. M. Majdalena spodnja: Jež Ivan, Čač Josip, Kovačič Franjo.

V II. okraji Kadin: Purič I. M., Nadališek Franjo, Kljun Jože. — Rocelj: Kljun I. M., Cergoj Matija, Cergoj I. M. — Lonjer: Pečar Martin, Čok Miha, Čok I. M.

V III. okraji Verdela: Nadlišek Stefan, Vatovec I. M., Va-

številkó in Šematizmom razloček blizu 24,000 Slovencev. Čudno, a vendar resnično. Mi pa ne oddamo blagovoljno in radi tacega zdatnega števila naših bratov!

Očividno je tedaj, da so to in enake številke nenatančne — a vrjetno je tudi, da je število slovenskega naroda sploh premajhno. Velike važnosti je toraj občna štetev 31. decembra 1880, ki nas tudi podučí ozirom na število posameznih narodnosti naše ljube domovine.

Dvomilo se je sicer od neke strani, ako se hoče tudi ta narodnostna štetva uvesti, ali statistik Ficker je vse jednake predodke odstranil in tako se uvede v prihodnji štetvi nov oddelek, v katerem se oznani za vsacega posameznika narodnost, ali družbinski jezik. Ker dobi oni dan vsaka družbina jedno v to namenjeno polo, v katero se mora vse natančno vpisati, treba je uže sedaj podučevati ljudstvo, da pri oznanbi svoje narodnosti iz kakih koli vzrokov ne zataji jezika nam milega, drage in lepo doneče materinsčine. Številke naj potem kažejo, kje bivajo Slovenci in koliko je nam množice! Številke sicer ne vladajo sveta — a vendar kažejo, kakor nemški pesnik Göthe trdi, kako se svet vlada.

* Da je več Slovencev, nego nam jih navaja statistika, to je gotovo. Na mejah proti nemškim deželam se jih mnogo vpisuje za Nemce, proti Italiji pa za Italijane. V Trstu — to je prav gotovo, ker to vemo iz 20 letne lastne izkušnje — vpisanih je še dan danes nad polovico Slovencev za Labe. Tržaški magistrat ima v popisnih polah sicer tudi predel ozirom narodnosti, pa uže vé, kako mu je ravnati, da Slovence Italiji na slavo mej Italijane vika. (Ured.)

tovec Jože. — Kolonija: Žuljan Jože, Nadališek Lovro, Bizjak Matija. — Škorklja: Dolinar Ivan, Senica I. M.

V IV. okraji Rojan: Primožič Jože, Požar Jože, Piščanec Luka. — Greta: Gerlanec Janez, Kokoravec Just, Pagoš. — Barkovlje: Martelanec Andrej, Martelanec Matija, Pertot Andrej.

V V. okraji Bazovica: Razem Andrej, Križmančič Peter. — Gropada, Padrič, Trebič: Vidav, del., Gerguč M., Kralj T. — Opčine: Malalan I. M., Sošič I. M.

V VI. okraji Prosek: Nabergoj Ivan, Balanč I., Segina Anton. — Kontovelj: Gerlanec Andrej, Starec Jožef. — Se. Križ: Košuta Jožef, št. 5, Sedmak Matija, starešina, Sirk Stefan.

Podpredsednik naznani izid volitve, prosi izvoljene, naj te zbere precej skličejo, zahvali se za obilno vdeležitev in zaključni občni zbor ob 1 uri popoldne.

Mej zborovanjem je dospel tudi telegram iz Tolmina, v katerem Tolminski rodoljubje pozdravljajo društvo „Edinost“ in naznanjajo, da se zlagajo se sklepi občnega zbora.

Pravila

prvega društva vojakov doslužnikov v Trstu in okolici z geslom „Viribus unitis“.

§. 1. Društveni namen.

Društveni namen je: tudi v miru varovati vzajemnost starih orožnih tovarišev, domoljubni čut na vse strani oživljati, podpirati potrebne zasluzne udje, kolikor dopuščajo sredstva (gl. §. 11), umrlim udom skazovati zadnjo čast, v vojnem primerljaji ranjenim po moči streči ter jih podpirati, in slednjič z vso gorečnostjo na to delati, da bodo po izgledu doslužnikov vojakov tudi njihovi sinovi možato i zvesto stali se starim goslom: *Za Boga, cesarja in dom!* ako bi se ponovil klic za brambo domovine.

§. 2. Društveni obseg.

Kakor redni udje se spremajo pod glavnim pogojem, da imajo neomadeževano ime (gl. §. 7):

Vsi doslužniki vojniki, katerega koli krdela in vsi c. kr. častniki v pokoji ali taki, ki niso več v službi.

Kakor pripomočni udje:

Vsi c. kr. častniki stojne vojske, vojaške mornarice in deželne brambe; potem: vsi vojaški in civilni uradniki, služabniki v vojaštvu, finančni in varstveni stražniki, kateri imajo vojno svetinjo.

Vsi udje, tako redni, kakor pripomočni, imajo enake pravice.

§. 3. Častne družabnike

sprejema društveno prvosedstvo, in sicer take:

a) kateri so si za društvo posebne zasluge pridobili;

b) katerim hoče društvo spoštovanje skazati zaradi posebnih zaslug za ožjo i širšo domovino.

§. 4. Izvrševanje društvenih namenov.

a) Vsako leto, na društveni ustanovni dan (30. oktobra 1879), se ima obhajati božja služba za žive in mrtve redne, primocene in častne družabnike v cerkvi, katero določi društveno prvosedstvo, katere se imajo vdeleževati vsi udje, katerim je mogoče.

b) Praviloma ima biti isti dan ob uri, katero določi društveno predsedstvo, tudi glavni zbor (gl. §. 5). Vojaki doslužniki naj se deleže cerkvenih svečanosti ob rojstnem dnevu in godu Njeg. Vel. cesarja po predpisu društvenega predsedstva.

c) Vsak družabnik, razen častnih udov, ima meseca januarja, in sicer, da se plačilo zljajša, uže pri glavnem zboru, vsak pozneje sprejeti ud pa precej pri sprejetji plačati letni donesek najmanj 1 gl. av. v.

Kdor do konca februarja tega zneska ne plača blagajniku, zgubi do poznejega vplačila vse pravice družabnika, in če drugoletnega plačila ne vplača, potem ni več ud ter mora sprejemnico nazaj dati.

d) Smrt vsacega rednega, pripomočnega ali častnega družabnika naj precej naznanijo predsedstvu njegovi svoji, da more to z družabnim mrtvaškim listom, i če je mogoče tudi po javnih listih naznaniti čas pogreba in da se more vsak ud v določeni cerkvi, kakor je njegova dolžnost, vdeležiti črne maše.

Prvosedstvo ima dolžnost, po krajnih razmerah skrbeti za časten mrtvaški sprovod, če je mogoče, celo z vojaškim počaščenjem. Za vsacega rednega, pripomočnega, ali častnega uda, brala se bo črna maša, da se le njegova smrt predsedstvu naznani.

e) Predsedstvo ima pravico, kolikor dopuščajo sredstva, dovoljevati majhno denarno pomoč zaslužnim ubogim udom, če zbole ali jih nazadolžena potreba obišče.

§. 5. Društveno predsedstvo.

a) je sestavljeno iz spodaj imenovanih udov, katere volijo pri glavnem zboru vsi pričujoči udje ter ima sedež v Trstu:

- 1 društvenega prvosednika,
- 2 prvosednikovih namestnikov,
- 1 blagajnika,
- 2 tajnikov in

12 drugih udov, izmed katerih imata dva s tajnikom vred blagajnične ključe, skupaj iz 18 udov.

Društveno predsedstvo se shaja praviloma vsako nedeljo vsacega meseca popoldne ali pa na poseben prvosednikov sklic, da sklepa o društvenih zadevah.

b) Da so sklepi veljavni, treba da je pričujočih 9 udov in sklepi so praviloma veljavni z večino glasov.

c) Nujne zadeve oskrbuje društveni prvosednik i sme k sodeležji poklicati enega ali drugega odbornika.

Društvo ima zastopati društveni prvosednik, oziroma njegova namestnika.

d) Društveni prvosednik ima najmanj enkrat na leto, in sicer praviloma tisti dan, kateri se obhaja društvena božja služba (§. 4)

sklicati vse družabnike v glavni zbor in pri tem o opravitstvu poročiti.

Pri tem glavnem zboru se od treh do treh let voli nov odbor, ali se odbor dopolni, in če je treba, sklene se preuredba pravil, polože se računi, sprejemajo in posvetujejo se nasveti za stran pospeševanja društvenih namenov.

e) Sklepi pri glavnem zboru so veljavni, ako je večina pričujočih zanje; za preuredbo pravil pa je treba $\frac{2}{3}$ vseh glasov.

§. 6. Društveno oskrbitvo.

Tajnika imata oskrbovati pisarniška opravila.

Društveni blagajnik oskrbuje po podpisu prvosednika in enega njegovih namestnikov vsa blagajnična opravila in je odgovoren pod nadzorom dveh za to določenih odbornikov (§. 5) za varno in vestno hranitev novcev, položi vsako leto do 1. januarja konečni račun, kateri se potem v seji društvenega odbora pregleda in glavnemu zboru podloži.

Denarnica mora imeti tri zapore (§. 5). Tudi ima društveno prvosedstvo pravico, zaukazati, da se denarnica nepričakovano pregleda.

Računski podatki naj se, če je mogoče, tiskajo i mej ude razdelé.

§. 7. Sprejemanje.

a) Družabnike sprejema izvoljeno prvosedstvo (§. 5).

b) Kdor želi biti sprejet, mora dokaze o svojej službi podati prvosedniku v izvorniku in prepisu; prvosedstvo vrne po sklenenem sprejemu izvornike in obdrži prepise.

c) Sprejeti prejme sprejemnico in društvena pravila proti plačilu kr. za tiskarne troške. Potem dobi društveni diplom in na belorudečem svilnatem traku privezано družabno svetinjo iz niklja, zastran katere oblike in obsega se bo pozneje za dovoljenje prosilo in za katero se bo toliko plačevalo, kolikor velja.

d) Društveniki se bodo zapisovali v imenik po zaporednej številki in v njem se bo pristavljalo vse bistveno o vsacem posameznem doslužniku, kar mu je v časten spomin.

Zelo je želiti, da dadé sprejeti dotična pisma in tiske, kateri se bodo hranili v priložni knjigi k imeniku, da se spomin slavnih činov bolj ohrani.

§. 8. Izključba

a) iz društva se sme izreči iz važnih uzrokov z večino $\frac{2}{3}$ glasov od najmanj 10 zbranih udov društvenega prvosedstva.

b) Povrača se vplačilo nikoli ne, tudi ne pri prostovoljnem izstopu. Kdor se iz društva izključi, od tega se ima zahtevati, da sprejemnico nazaj dá.

§. 9. Različna menjenja v društvu.

Različna menjenja v društvenih zadevah razsojajo izmed družabnikov izbrani sodci.

Vsaka stranka voli 3 soditelje i ti volijo izmed vseh družabnikov prvomestnika.

§. 10. Razpuščenje.

Društvo ima nehati: če je le sedem udov še, in se ima potem z ozirom na še obstoječe pravice, katere pripadajo omenjenim 7 udom, premoženje izročiti invalidnemu zakladu, ali deželnemu pripomočnemu društvu, ako bo tako v Trstu.

§. 11. Podporna denarnica.

S časom ustanovi društvo vojakov doslužnikov podporno denarnico ter izda dotična pravila.

§. 12. Obležba vojakov doslužnikov in društveni prapor.

Društveno predsedstvo predloži glavnemu zboru načrt obleke in družbinega prapora, in ko se o tem sklep stori, zaprosi se potrjenje pri zadevajoči c. kr. gosposki.

Domače stvari.

Nas cesarjevič i prestolni nastopnik Rudolf se je zaročil z belgiško kraljičino Stefanijo. To je vesela novica.

Vabilo k veselici, katero napravi Rojanska čitalnica dne 14. marca 1880 s tem programom: 1. „Ravni pot, najboljši pot“, vesela igra v enem dejanji. — 2. Tombola. — 3. Društvena zabava. — Začetek veselice točno ob 7 $\frac{1}{2}$ uri zvečer. — Vstopnina za nende 20 kr.

Drugo vabilo k narodnej veselici, katero napravi Sežanska čitalnica dne 14. marca t. l. v dvorani p. n. gospoda viteza pl. Skaramanga za uboge na Primorskem. — Spored: 1. Godba. — 2. Govor. — 3. Igra: „Dva stara vojaka“. — 4. Tombola. — Mej točkami petje in godba. — Začetek ob 7 $\frac{1}{2}$ uri zvečer. — Vstopnina 50 kr. za osobo. Kdor več dá, temu — kvala! Odbor.

Irredenta. Minoli teden je financa na železniški postaji v Trstu pri necem mladem človeku našla irredentarske proglose, kateri so bili v Gorici namenjeni. V sled tega so nekoliko oseb v Trstu i tudi v Gorici zaprli. Sodnija zdaj to stvar preiskuje.

Užitnine od mesa in pijač je Trst prejel v letu 1879 1 milijon 820 tisoč 171 gl. in 80 kr.

Novačenje v Trstu se je prav zdaj vršilo, okoliški zdravi fantje so bili večidel potrjeni, mestnih pa jako malo, ker so splov mršavi i pokvarjeni vsled raznih skrivnih bolezni. Tako mora okoličan plačevati krvavi davek za mesto, ako pa zahteva, naj bi se vsaj ena štirirazredna šola napravila za slovenske sinove, odgovarja se, mu da je treba ni i da magistrat uže tako za slovenske šole veliko plačuje. Lah i imajo vsega preveč, popolnem nepotrebna je njihova gimnazija; za realko so zidali krasno splotje, Slovencem pa še ene popolne normalke nete priskrbeti. Res je nam mačeha tržaška mestna gosposka.

Nova tehtnica (vaga) za seno se je odprla na tukajšnjem trgu in sicer blizu javnega vrta (Giardino pubblico), ki je bila jako potrebna. Priporočamo jo goriko vsem g. trgovcem se senom, slamo, ogljem in družimi stvarmi, ker smo gotovi, da bodo točno i natanjko streženi.

Pevska šola. V slovanskem delalskem društvu se bo vsak vtorek i četrtek od 7. do 8. ure zvečer učilo petje v dvorani pri zlatem orlu (Judtmanu) via Coroneo št. 23; podučeval bode g. Srečko Bartelj. Vsi č. gg., ki se žele vdeležiti tega poduka, naj blagovole se oglasiti v zgoraj navedenem času pri gosp. S. Bartlju.

Razmera Trsta k Avstriji. O tem je prinesla „Allg. Ansb. Ztg.“ iz Trsta zanimljiv dopis, iz katerega posnemljemo to-le: Ves razvoj Trsta je sploh z avstrijsko zgodovino i nje osodo v tako tesnej zvezi, da je prav teško umeti, kako more umen človek le misliti, naj bi se Trst od Avstrije odtrgal. Tudi tukajšnji irredentariji, z mahno izjemo, ne spadajo v vrsto mislečih ljudi, marljivih trgovcev in obrtnikov, ampak v vrsto pohajačev, ki so prišli večidel iz Laškega, kdor je, kakor je znano, tacega ljudstva skoraj tretjina vsega prebivalstva. To vrsto ljudi znači prav dobro dogodek, da je bil njih praporščak, ki je leta 1866 ob dohodu Viktorja Emanuela v Videm nosil tam črno ovito tržaško zastavo, pred nekaterimi dnevi zasačen pri tatvini in v ječo shranjen. Iz ust treznega Italijana, ki je bil pred nekoliko časa v Rimu, dobil sem zagotovilo, da tudi tamošnji rovarji za osvobojenje Trsta od avstrijskega jarma ne nahajajo dosti več soodtja. In v resnici bi teško bilo dokazati, kaj bi Italija se spojitvijo Trsta dobila. Stalno posestvo Trsta brez dežel za njim ni mogoče, ker mesto obdajajo gospodovalne visočine.

Iz Trsta napraviti laški Gibraltar, stalo bi pa toliko novcev, da bi dobiček tega posestva ne bil v nobenem primeri z troški, celo tedaj ne, ako bi Italija tudi zmogla toliko stroškov za to tako negotovo posestvo. Kak pas trdnjav bi potreben bil, da bi se mogel Trst od Soče do Pulja braniti avstrijskim deželam, katere leže za njegovim hrbtom! Trsta trgovinska veljava bi popolnem nehala, ako bi se politično odcepil od zahrbnih dežel, kakor priča to tržaška zgodovina pod francosko vlado, če tudi se je ta do Ljubljane raztezala.

Trst je popolnem obnobažal, njegovih prebivalcev število je palo od 33,000 na 24,000, i njegova trgovina je skoraj popolnem nehala. Od leta 1808 do leta 1813 je došlo v primeri le 20 do 30 velicih ladij v njegovo luko! Danes je Trst glavni posredovalec trgovine mej Italijo in Avstrijo. Nad 12,000 laških podanikov je tukaj naseljenih; oni so trgovci, ali obrtniki, ali si drugače služijo kruh; laška trgovinska zastava je za avstrijsko najštevilniša, i to zdavno obćenje se prav nič ne ovira, ampak po vsej moči se podpira. Italijanski trgovci, obrtniki, umetniki i. t. d. nahajajo tudi največjo gostoljubnost. Prašamo tedaj še enkrat: Kaj bi pridobila Italija, ako si Trst pridobi? Odgovor je lahek: Nic. Ali gotovo pa bi zelo veliko zgubila, ker morala bi osiromašeno mesto z neskončnimi troški varovati, mej tem, ko si zdaj iz bogatega, cvetočega mesta velike zaklade nabira, da ni groša stroškov nema. Kar Trst sam zadeva, lahko gleda svojo bodočnost v zrcalu minulosti, ako bi se spojil z Italijo. Potem pa bi res bil čas i po vsej pravici bi se lahko nesla črna ovita tržaška zastava zmagalcu naproti.

Človek mrtev. Dne 28. februarja zjutraj so memogredoči našli na cesti v Rocolu mrtvega človeka, kateri je, nekaj vsled lakote, nekaj vsled mraza, pa tudi žganja napit, mrtev obležal. Nesli so ga k. sv. Justu.

Sodniška obravnava zoper tistega Topana, ki je v letu 1866 nosil v Vidmu črno ovito tržaško zastavo pred laškim kraljem, bila je 4. t. m. Hudodelstvo: tatvina, Julij Toman je 25. januarja t. l. odprl s ponarejenim ključem stanovanje gospé Helene Gialussi, vlomil v več omar, vzel iz njih razno zlatnino, vredno okoli 1000 gl. I ko je kradel, prišel je po naključju hišnik, ki je vrata precej od zunaj zaprl i po stražo šel. Topana so prijeli i pri policijskej preiskavi so našli pri njem srebrno pušico za cukar, vredno 10 gl. potem 9 gl. v srebru i bankovec za 5 gl., denar je imel v čevljih i klobuku skrit. Zatoženec, ki je bil uže štirikrat zaradi tatvine kaznovan, ni tajil, vendar se je s tem opravičeval, da je hotel le 25 do 30 gl. denarja ukrasti, ker ga je zelo potreboval, kako mu je pa prišla srebrna pušica v žep, tega on ne ve. Zatožba zoper Topana se je glasila na hudodelstvo poskušane i dovršene tatvine, ker je očitvidno, da bi Topan bil gotovo vso zlatnino, cenjeno 1500 gl. odnesel, da ga ni zasačil hišnik pri tatvini.

Priseženci so na vprašanje o tem zmislili vsi z „da“ odgovorili i sodnija je obsodila Topana v petletno teško poostreno ječo. — Zdj bo imel Topan čas premišljavati o črnoovitej tržaškej zastavi, in irredentariji se bodo lahko ponašali, da imajo tacega pajdaša — praporščaka.

Razne stvari.

Tiskovni greški. Ker se je nam javno priporočalo, naj pazimo, da bo manj tiskovnih pomot v „Edinosti“, zato podajemo iz „Slov. Naroda“ to-le: „Tiskarske pogreške v novinah, vsak dan izhajajočih, pač nájamo nikogar motiti, a še manje se jim je čuditi. „Berlinski Tagblatt“ pripoveduje, da so se nekateri profesorji v Edinburghu zmenili, da hoté izdati knjigo brez vsakšne tiskovne pomote. Devet učenih in izvedenih gospodov je dakle čitalo prve odtise, in napósled so razpisali po deset funtov sterlingov (100 gl.) nagrade za vsako napako, katero bi kdo našel v dogotovljenem delu. In gle! Uže v naslovu knjigi je nekdo našel napako! Če se zatorej kaj takšnega zgodi tam, kjer devet veščakov z vso pazljivostjo natančno čita vsako vrsto, vsako besedo, ter jih nihče ne priganja, doklé imajo gotovi biti, koli preje se primerja kaj jednakega listu dnevniku, ki se v malo urah spisuje, stavi, popravlja, tiska, šteje, pregiba in razpošilja. To bodi vsem onim našim čitateljem rečeno, katere časih kakšna tiskovna pomota preveč v oč zibode — naj nam odpusté drage volje vse takšne pogreške!“ Mi pristavljamo: „Amen“ s pristavkom, da bi „Narod“ tudi „nam“ tako usmiljen bil.

Nihilisti na Dunaji. Časniki pripovedujejo, da je policija zasledila tudi na Dunaji nihilistiško rovanje; tako je bil neki Omíros Fafa iz Odese na zahtevanje ruske vlade zaprt. Pri zaslišanjih ni hotel povedati, zakaj je prišel na Dunaj.

Škoda po vodi. Drava je pri spodnjem Drauburgu popolnem podrla most, pri Kamenu in Velikoveci pa močno poškodovala; tudi Mura je napravila veliko škode; mostove v Arnavžu Sprietfeldu i Radgoni je porušila; največ škode pa je storila Visla na Gališkem, ker se je valeči led nakopičil, vodo zajezil, da se je razlila čez strugo i mnogo polja in vasi pokončala. Tudi iz Ogerska se slišijo enake nesreče.

Slovanski almanah izdaje tudi letos dunajski vseučilišniki v vseh slovanskih jezikih. Pridružili so se temu podjetju tudi poljski studentje, kateri se pri prvem zvezku niso vdeležili. To je dobro znamenje; prav po srci nam je tudi sklep, da se v nobenem sestavku, ki pride v almanah, ne sme žaliti noben slovanski rod.

Phylloxero, ali trtno uš, katera je pretela vse trte pokončati, pomorila je, kakor se poročajo, letošnja ostra zima po vsej Evropi. Če je to res, potem je bila huda zima zelo koristna.

St. Gothardov prerov, najdaljši na svetu, bil je dodelan 29. min. meseca, ima 14,920 metrov. Ta prerov bode zelo koristen Italiji i Nemčiji, ker se je z njim železniška pot mej obema državama zelo skrajšala.

V praškem semenišči je vstal velik hrup. Bila je v njem navada, da so semeniščniki pred kosilom brali životopis katerega svetnika v češkem jeziku. Dne 24. min. meseca pa so dobili ukaz, da morajo v prihodnje brati nemški. Temu so se semeniščniki uprli i dejali, da rajši izstopijo, nego izpolnjujejo ta ukaz. Poravnal se je razpor s tem, da bode branje enkrat češki, enkrat nemški.

Gospodarske stvari.

Prvi hrvaški vinski sejm. Hrvasko-slavonsko gospodarsko društvo i trgovsko-obrtniška zbornica napravite 17., 18. in 19. prihodnjega meseca prvi hrvaški vinski sejm v Zagrebu v prostorih gospodarskega društva. Iz dotičnega poziva posnemamo to-le:

Hrvaška dežela je po svojej legi i podnebji vinorodna zemlja prve vrste.

V najnovejšej dobi je ona vinarstvo jako povzdignola, ker je začela saditi v novih nogradih plemenite vrste trte, pa tudi z umnim kletarstvom.

Hrvaška z Slavonijo i vojno granico ima 133,516 hektarov vinogradov, na katerih prideluje na leto 1—2 milijona hektolitrov vina. Uže prejšnja leta se je odlikovalo hrvaško vino na razstavah v Londonu, Parizu in Beču z srebrnimi i zlatimi svetinjami i še le lansko leto je bila hrvaška vinarska hiša počešćena s zlato svetinjo na razstavi v Stolnem Beligradu.

Na Hrvaškem i Slavonskem raste belo i črno vino, močno namizno, pa tudi za botelje. Mej raznim trajem slovi posebno „Kraljevina“, ki daje jako dobro, prijetno i močno vino, potem „Moslavac“, od katerega se dobiva tudi prav plemenito vino.

V najnovejših časih pa se je nasadilo mnogo italijanske i renske graševine, ki daje izvrstno kapljico.

Odbor zgoraj omenjenih društev vabi domačine i tujece vinotrtiče na omenjeni sejm s pristavkom, da je prosil železnice, da ponižajo ceno potnikom za 10 dni, da pošlje dotična poverila s popolni izkazi za semenj pripravljenih vin s ceno vred in vsemi uveti do konca februarja vsem trgovsko-obrtnim zbornicam i gospodarskim društvom na Kranjskem, Koroskem, Štírskem, v Gorici, Trstu, Saleburgu, na Moravskem, Češkem, Šleskem, v dolnjelj i zgornjej Avstriji, Galiciji, Bukovini i na Švicarskem; dobivali pa se bodo tudi v obrtno-trgovske zbornici v Zagrebu, Oseku i Senji, i pri hrvaško-slavonskem gospodarskem društvu v Zagrebu.

Prvi hrvaški vinski semenj v Zagrebu. Hrvaška slav. kmetijska družba razpošilja imenik za vinski semenj prijavljenih vin. Iz tega imenika je razvidno, da se je za vinski semenj ponudilo na prodaj do 80,000 veder vina in to od leta 1834. do 1879. Cena je najniža 3 gold. 92 kr. vedro in najviša 30 gold. 80 kr. vedro. Za naše vinske trgovce bode gotovo ta semenj velike važnosti, zatoraj jim priporočamo, da se ga vdeležijo, ker na semenji smejo prodajati svoja vina le vinarji, ter bodo imeli priliko spoznati se s hrvaškimi vinarji i njihovim pridelkom. Semenji bo v prostorih hrvaške slavonske kmetijske družbe 17., 18. in 19. marcija. Katalogi za ta semenj se dovivajo brezplačno pri kmetijski družbi i trgovski zbornici v Ljubljani, Trstu, Celovcu, Gorici, Gradcu i. t. d., kakor tudi pri hrv. slav. kmetijski družbi i trgovski zbornici v Zagrebu. Z semenjem bode sdružena tudi izložba orodja za vinarstvo in kletarstvo.

Zoper ozebke se priporočajo svinjska mast i železni oksid. To mazilo je bilo doslej skrivnost, katero je kupila virtemberska vlada ter ga naznanila. Na južnem Nemškem je sploh v rabi.

Tržno poročilo.

Kava — še vedno v najboljšem menjenju, cene so trdne in prodaja gre dobro od rok. — Rio se prodaja od f. 70 do f. 75 navadno, f. 77 do f. 84 pol fina, f. 85 do f. 93 najfineja, f. 95 do f. 99 izborna. — Druge sorte brez promembe po cenah zadnjih naznanjenih. — Sladkorja cene se še vedno vzdigujejo, pa prav polagoma. — Sladkor v kosih stane f. 33 do f. 34.

Olje — mlahova kupčija pri šibkih cenah; ker pa so začele dohajati naročbe tudi na to blago, zato je mogoče, da se cene zopet utrdé. — Namizno olje f. 60 do f. 80, jedilno levantinsko f. 45 do f. 47½, Corfu f. 44 do f. 52.—, istrsko, dalmatinsko f. 46½ do f. 47.

Sadje — v boljsem menjenju, ker je bilo zadnje dni več prasanja po raznih bažah rozin, evch in opaše. — Cene nespremenjene.

Riž — To blago je zadnji čas bolj iskano, dosti naročeb dohaja iz Dalmacije in Istre. — Cene so v kljub temu še vedno iste, utegnejo pa v kratkem nekoliko poskočiti, če bo boljše prasanje še trajalo, česar se smemo nadejati.

Mast in špeh — prodajata se po vedno viših cenah, vse kaže, da letos nčakamo še prav visokih cen o tem blagu. Danes velja lep ameriški špeh f. 48 do f. 50, mast ameriška Baneroff f. 52 do f. 53, Wilcox f. 50 do f. 51.

Petrolij — prodaja se za 1% ceneje, nego v prošlem tednu; vendar pa nij nade, da bi se cena še znižala. — Danes velja petrolij f. 10.— z odbitkom 3%.

Žito in moka. — Zadnji teden nij bilo živahne kupčije s tem blagom. — Cene pa so ostale iste in gotovo poskočijo, ker je skoro gotovo, da se zopet zbudé naročniki. — Koruza lepa f. 8.60 do f. 8.70.

Domači pridelki. — Za mešani fižol po ceni f. 9.— bilo je dobro prasanje iz inostranskega, za beli fižol ne toliko; vse druge baže gredó še precej od rok, pa le za Dalmacijo, Istro in lokalno potrebo. Beli fižol plačujejo po f. 12½, rudeči f. 12.—, bobinec f. 10¼, kanarin f. 12½, mešani nov f. 10¼. — Slive brez vsacega prasanja. — Maslo vedno slabše; prodala se je te dni ena partija štajerskega masla celó po f. 67.—, tako nizkih cen pač še nij bilo. — Krompirja je došlo zadnje dni mnogo vagonov, vsled česar je cena zopet nekoliko padla; danes se kupuje lep krompir po f. 5.— 100 kil.

Seno in slama — prodaja se po enakih cenah, kakor v prošlem tednu.

Vrednostni papirji. — Kakor smo rekli večkrat, prav tako se je zgodilo: zadnji teden je bil zopet potres na borski, kurzi rente so padali, še bolj pa kredit, največ pa akcije od rudnikov. Podobno je bilo majbnemu polomu, le da se je vse vršilo bolj, mirno in polagoma in ne kar nenadoma. — Nekateri papirji so zgbili do 10 gold. Danes je borska še vedno prav mlahova in vkljub vsem poskušnjam se noče vrniti optimizem, kajti dogodbe na Ruskem in strah pred evropskimi homatijami nadvladuje. V tisti meri, kakor so padali papirji, pomikale so se na više valute, Napoleoni so celó dosegli kurz f. 9.45—f. 9.46; tacega kurza nijsmo imeli uže več časa.

Dunajska Borsna

dne 9. marcija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	71	glđ.	20	kr.
Enotni državni dolg v srebru	71	"	80	"
Zlata renta	86	"	15	"
1860. državni zajem	128	"	75	"
Delnice narodne banke	836	"	—	"
Kreditne delnice	299	"	20	"
London 10 lir sterlin	118	"	15	"
Srebro	—	"	—	"
Napoleoni	9	"	43	"
C. kr. cekini	5	"	57	"
100 državnih mark	58	"	05	"

Poslano. 1)

Gosp. dopisnik spisa „Kako pomagati našemu kmetu“ v št. 9. „Edinosti“, tudi naš slovenski kmetijski zavod kritikuje. Ker pa svojo kritiko opira na neresnične razloge, štejsem si v dolžnost ugovarjati mu in stvar, kakoršna je, slavnemu občinstvu opravičiti.

Najprvo poudarja, koliko je zavod v 11 letih stal. K temu omenjam le, da ste prav za prav 2 šoli, sicer pa za proklost ne morem biti jaz odgovorem. 2) Saj zato so naši narodni poslanci skrbeli, da se je zavod stavil na boljše in pravičnišo podlogo. G. dopisnik sam priznava, kakor tudi slavno uredništvo „Edinosti“, da slovenski zavod napreduje in da, kakor dostojno dostavlja slavno uredništvo „v enem dnevu tudi vsega ne more.“

Zakaj se tedaj uže sedaj dopisnik spravlja na zavod?

Slutim sicer povod in vzrok, katerega pa za zdaj še zamolčim.

G. dopisnik pravi nadalje, da pod sedanjem vodstvom se silijo učenci k delu, kakoršno pripada težakom.

To je neresnično, ker vsa težja dela se izvršujejo po najetih dninarjih, kakor se lahko g. dopisnik prepričati more prav sedaj, ko 30 delalcev koplje nov vinograd. Naravnost pa se moram ustavljati natolecevanji, da morajo učenci gnoj po mestu voziti. Menda dopisnik s tem želi splahiti sinove kmetijskih posestnikov, da ne bi vstopili v naš zavod. 3)

Naši učenci morajo oskrbovati sadni vrt, opreseninski vrt, vinograd itd. Tudi nadzorujejo hlev, ne da bi sami morali kidati ali nastiljati. Če pa jim nakladam, ko imajo vsak 12. teden nadzorstvo, da morajo skrbeti za to, da hlapec pravilno ravna z gnojiščem, ali je mar to krivo? Sicer pa mi od vis. deželnega zbora odločeni program veli, koliko se imajo učenci baviti s praktičnim delom, brez katerega si ne morem misliti kmetijske šole, katera ima odgojevati kmetovalce, ne pa postopače.

Učenci — pravi on — nemajo prilike izuriti se v kletarstvu, ker ni kaplice vina v šolskem hramu. Na to moram odgo-

1) Za sestavke pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu postava nalaga.

2) Dopisnik ne trdi tega. (Ured.)

3) Prehudo sodite. (Ured.)

varjati, da zopet ni res, ker jeseni smo napravili 10 veder vina in če ga tudi ni 100 veder, vendar so imeli priliko uriti se v mostovrenji, pretakanji itd. Da pa se učenci bolje morejo izuriti, vodim jih v večje kleti, kamor me prosijo nekateri posestniki, kder vidijo, kako se vino čisti itd. Kakor je bilo popred, tako se sedaj tu ne ravna, saj dopisnik sam pravi „oglejmo si sedanjo slovensko šolo“. Ta pa tedaj skuša tudi v tem oziru zadostovati. Prav tako izključemo sedaj nov vinograd v prostoru od 1000 □ sežajev.

S povzdignim glasom pa ključ: Še umnega gnojišča nemajo! Takega, kakor ga arhitekti na papirju risajo, še nemamo, pa brez krivde vodstva. Načrt ne le za tako gnojišče, tudi za boljše hlev je od vis. deželnega odbora potrjen, če pa ni se še izvršil, krivo je temu, da kmetijsko društvo ni še privolilo, da bi se te nove stavbe izvršiti smele, kajti društvo je lastnik zemljišč in brez njegovega dovoljenja tudi vis. deželni odbor ne more izvršiti nikakoršnih novih stavb. Na deželnem posestvu v Š. Roku so prav zgledne stavbe uže dovršene in njam, da se tudi za slovenski oddelek kmalu izvrše.

Sicer pa se čudim, da je dopisnik tako pozabljiv (?) ali kako bi uže rekel . . . . Ali se ne spominja, ko je minolo poletje v večji družbi obiskal našo šolo, vsega, kar sem mu povedal o nesrečni borbi za obstanek slovenskega zavoda, katerega strastno neka stranka spodkopava, ker ji je hud trn v očesu vsled osvoboditve. Pa o tem ne maram govoriti, saj je obče znano, kar more vsakega rodoljuba žaliti.

G. dopisnik bi bil lahko vtaknil nos i naočnike bolje nastavil, da bi se prepričal, da gnoj je pri vsem tem, da ni na sezidanem gnojišču, dobro oskrbovan, ker ima neprodirna tla in jama za gnojnico, s katero se pogostoma poliva; tudi je redno plastasto pokrit s zemljo ali sadrom, da se veže ubežljivi amonjak. Sicer pa so po knjigah navetovani modeli za gnojišča le predragi, ker pri tem se ravna kmetu pokazati, da se brez posebnih zdatnih stroškov more gnoj umno oskrbovati.

Tudi obžaluje, da nemamo ovac. No o tem ne bom se zagovarjal, saj slehern lahko sodi, da ovca je žival za pašo, ne za hlev in kje naj dobomo za ovce pašnike. Pa menda g. dopisnik ne trdi resno potrebo ovac za vpešni poduk o ovčjereji.

Če ima g. dopisnik rodoljubne namene, naj počaka, da se naš zavod okrepi, in uže letos bo videl, da smo uže na dobri poti. Zdjaj hujskati zdi se mi nepatriotično in čudim se, da slavno uredništvo daje prostor v svojem cenjenem listu za krivično napadanje edinega popolnoma narodnega zavoda na Primorskem. 1)

G. dopisnik je sedel tudi na visoki prestol, iz katerega je svojo sodbo javno izrekel o sposobnosti toliko gledé mene, kolikor tudi mojega kolege g. Z. Odgovarjal mu ne bom, ker se mi ne zdi tu pravi prostor za to.

Narod ima svoje zastopnike in gg. deželnim poslancem pripada soditi o sposobnosti učiteljstva. Sicer pa se čudim, da ni od gosp. dopisnika toliko protežirana Slapska šola šla rakovo pot, akoprav je gosp. Z. udi 3 leta služboval in od častitega gospoda vodje Rib. Dolenca prejel pri odhodu iz Slapske službe prav dobro službeno spričevalo, na podlogi katerega je bil sprejet pred letom od našega vis. deželnega odbora v službo, v katero je prav sedaj stalno nameščen. Za zdaj le toliko s prislovico: „sapienti sat“.

V Gorici, 29. februarja 1880.

Franjo Povše

vodja slovenskega oddelka Goriske deželne kmetijske šole.

1) Naše menjenje je, da so smejo in morajo odkrivati napake vsakega narodnega zavoda; kajti prikrievanje napak le zarad tega, ker je zavod slovenski, to bi bilo enako samomoru. Uredništvo pa nij vsevedoče in vsemogočno, prav zarad tega pa je odprlo svoja predala tudi obrambi. — Mi smo popolnoma nepristranski in ako se na nas jezite — kažete, da segate predaleč in da niste sodilo hladnokrvno. Vodio nam je pregovor: „clara pacts, boni amici“; prav mož je hvaležen, ako ga kedo opomne na njegove napake in jako nam je dobro delo, ko smo v Domobranci našli tacega moža. (Ured.)

Listnica uredništva.

Gosp. P. L. Ne moremo. Mi smo tega prepričanja, da je najboljšo, ako pred svojim pragom najprej pometamo; izderimo bruno najprej iz lastnega očesa, potem se le recimo bližnjemu: Brate, lej, ti imaš pezdil v očesu. — Vojaku na Tirolskem: Trpite, saj smo zato rojeni, da trpimo, ali upa ne izgubite, da bode boljše, ker boljše bode gotovo; če Vas pitajo z „windische Hunde“, odgovarjajte, da nosite cesarsko suktnjo i pod njo hrabro srce, da zaničuje cesarja, kdor zaničuje Vas, ker cesar ljubi vse narode ter je ponosen tudi na slovenske vojake. — Dopisnikom iz Sv. Ivana: Prosimo Vas, pustimo to stvar, bodimo vsi prijatelji i ljubimo se, saj vsa stvar ni vredna, da se — udarimo.

Dobre, pravičene, nepokažene

voščene sveče,

za katere dajejo poročstvo, iz najboljšega čistega čebelnega voska, katere izvrstno lepo in prav počasi goré, prodajata po najnižjej ceni.

P. & R. Seemann

(11) v Ljubljani.

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

(8) Upravištva.